

Шевелько В.М.

здобувач

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ВИКОРИСТАННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПІД
ЧАС ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ
ПО КРИМІНАЛЬНИМ ПРОВАДЖЕННЯМ ЗА ЗЛОЧИНАМИ
ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ
(КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ АСПЕКТ)**

Ряд злочинів проти громадської безпеки, зокрема, злочини, які пов'язані зі створенням банд, злочинних організацій та незаконних воєнізованих або збройних формувань, терористичних груп і організацій; злочини, пов'язані з незаконним обігом вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин належать до високолатентних злочинів. Своєчасне виявлення, документування та запобігання цим суспільно небезпечним діянням, а також встановлення осіб, які їх вчинили, та ефективного розслідування по кримінальним провадженням не можливо без використання осіб, які на конфіденційній основі співробітничать з правоохоронними органами.

Відповідно до ст. 275 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) «Використання конфіденційного співробітництва» під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД) слідчий має право використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами, або залучати цих осіб до проведення негласних слідчих (розшукових) дій у випадках, передбачених КПК України. Разом з тим, забороняється залучати до конфіденційного співробітництва під час проведення НСРД адвокатів, нотаріусів, медичних працівників, священнослужителів, журналістів, якщо таке співробітництво буде пов'язане з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру [1].

Таким чином, законодавець виділяє дві форми використання слідчим конфіденційного співробітництва по кримінальним провадженням:

1) шляхом використання інформації, отриманої внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами;

2) шляхом залучення осіб, які конфіденційно співробітничать з правоохоронними органами, до проведення НСРД. Як зазначила Д.Б. Сергеева, конфіденційне співробітництво може бути використане під час провадження таких негласних слідчих (розшукових) дій, як спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269 КПК України); аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК України) та особи (ст. 260 КПК України), контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК України), виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної

організації (ст. 272 КПК України), під час негласного отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК України), що, на її погляд, не є не гласною слідчою (розшуковою) дією, а є заходом забезпечувального характеру. Під час провадження інших негласних слідчих (розшукових) дій використання конфіденційного співробітництва у формі залучення осіб, з якими таке співробітництво встановлено, не є доцільним [2, с. 50].

У зв'язку з прийняттям у 2012 році нового на той час КПК України було внесено ряд змін до законодавчих актів України, зокрема й до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», де у ч. 1 ст. 8 було зазначено, що оперативним підрозділам надано право використовувати конфіденційне співробітництво згідно з положеннями ст. 275 КПК України. Крім цього, оперативним підрозділам для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності надається право мати гласних і негласних штатних і позаштатних працівників, а також отримувати від юридичних чи фізичних осіб безкоштовно або за винагороду інформацію про злочини, що готуються або вчинені, та про загрозу безпеці суспільства і держави [3].

Слід зазначити, що у КПК України та у Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» поняття конфіденційного співробітництва не визначено. Дослідники в галузі оперативно-розшукової діяльності визначають конфіденційне співробітництво як стосунки, що зумовлюють взаємні зобов'язання і відповідальність суб'єктів оперативно-розшукової діяльності в особі їх працівників з громадянами, які погодилися сприяти виявленню, попередженню та припиненню злочинів, забезпеченню захисту працівників правоохоронних органів від протиправних посягань при виконанні службових обов'язків. Це співробітництво здійснюється на принципах законності, конспірації, дотримання та поваги конституційних прав і свобод людини і громадянина, взаємопогодженості, відповідальності й забезпечення особистої безпеки сторін [4, с. 64].

З приводу необхідності законодавчого закріплення поняття конфіденційного співробітництва в оперативно-розшуковому законодавстві акцентував увагу О.В. Кириченко, який зазначив, що по-перше, законодавча регламентація використання конфіденційного співробітництва надасть можливість систематизації правових норм щодо такого співробітництва та слугуватиме підґрунтям для розробки (вдосконалення) сучасних відомих інструкцій правоохоронних органів щодо використання негласного апарату у протидії злочинності, в тому числі й злочинам проти громадської безпеки; по-друге, враховуючи те, що більшість злочинів проти громадської безпеки є латентними, їх виявлення, як правило, можливо лише шляхом використання осіб, які конфіденційно співробітничать з кримінальною поліцією, а також громадськості. І тому законодавче регулювання такого співробітництва сприятиме вдосконаленню правовідносин, що виникають між працівниками оперативних підрозділів і негласними працівниками у протидії цим

злочинам; по-третє, законодавче визначення конфіденційного співробітництва також сприятиме розвитку нормативно-правових норм щодо соціального і правового захисту позаштатних негласних працівників, діяльність яких спрямована на викриття організованих груп або злочинних організацій [5, с. 51].

Як ми вже зазначали, оперативним підрозділам для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності надається право мати гласних і негласних штатних і позаштатних працівників. Тоді виникає питання, слідчий може використовувати інформацію та залучати до проведення НСРД негласних штатних і позаштатних працівників, чи лише негласних позаштатних працівників, оскільки конфіденційне співробітництво у теорії оперативно-розшукової діяльності визначається як співпраця працівників оперативних підрозділів з громадянами, які погодилися сприяти протидіяти злочинності. Тоді виникає питання щодо залучення негласних штатних працівників для виконання цих завдань?

Практика йде таким шляхом, що використання цієї категорії осіб здійснюється відповідно до положень, закріплені у ст. 272 КПК України «Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації», в якій зазначено, що під час досудового розслідування тяжких або особливо тяжких злочинів можуть бути отримані відомості, речі і документи, які мають значення для досудового розслідування, особою, яка відповідно до закону виконує спеціальне завдання, беручи участь в організованій групі чи злочинній організації, або є учасником зазначеної групи чи організації, який на конфіденційній основі співпрацює з органами досудового розслідування.

У зв'язку з цим вважаємо, що на сьогодні з метою удосконалення правової регламентації слідчої та оперативно-розшукової діяльності виникла нагальна потреба щодо визначення конфіденційного співробітництва у зазначених законодавчих актах. Крім того, на наш погляд, потребує уточнення й коло суб'єктів, від яких може надходити інформація або яких можна залучати під час проведення НСРД.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI // *Голос України*. 2012. № 90–91.

2. Сергєєва Д.Б. Негласне співробітництво в кримінальному процесі // *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 2014. С. 47-54.

3. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 // *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303 (з наступними змінами та доповненнями).

4. Усенко В.Ф., Некрасов В.А., Мацюк В.Я. Використання конфіденційної допомоги громадян у боротьбі зі злочинами: Погляд сьогодення: монограф. Київ: КНТ, 2007. 204 с.

5. Кириченко О.В. Законодавче визначення конфіденційного співробітництва в Україні як один із напрямів удосконалення оперативно-розшукової протидії злочинам проти громадської безпеки // *Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ: проблеми теорії та практики: матеріали наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 16 листоп. 2011 р.)*. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внут. справ, 2012. С. 49–52.